

Synpunkter från kommunstyrelsens pensionärsråd, KPR, på äldreförvaltningens förslag till stadsövergripande äldreboendeplan 2026 med utblick mot år 2050

Äldreboendeplanen

Äldreboendeplanen 2026 är i föreliggande form en plan för vård- och omsorgsboende, VOB, inte för äldres boende som sådant.

Prognosen som Äldreboendeplan 2026 utgår från är nulägesalternativet, med antagandet att omsorgskonsumtionen ligger kvar på nuvarande nivå framöver och att det ökade behovet relateras till den demografiska utvecklingen med en stor ökning av antalet äldre. Planens sammanfattande slutsats är att det kommer att råda stor brist på platser i vård- och omsorgsboende, VOB, både i närtid och på längre sikt.

Pensionärsrådet ser detta som en mycket alarmerande och ohållbar situation. Staden behöver snarast agera med krafttag för att hantera det allvarliga läget.

En brist på VOB kan medföra att kriterierna för att få en plats måste skärpas och/eller att det tar längre tid att verkställa ett beslut. Detta i sin tur medför att fler måste bo kvar i sitt ordinära boende med ytterligare stöd av hemtjänstinsatser. Konsekvensen av detta blir en sämre situation för den enskilde, ökad belastning på hemtjänsten och regionens hemsjukvård och ett ökat tryck på närstående.

Ett värdigt liv och skäliga levnadsförhållanden i enligt med Socialtjänstlagen måste vara utgångspunkten för insatser i den äldrevänliga staden Stockholm. Insatserna måste vara jämlika och rättvist fördelade över hela staden. Olika kulturer och språk, särskilt minoritetsspråken måste beaktas.

För att öka rådigheten över särskilda boendeformer har staden beslutat att minst 60 procent av VOB ska ha kommunalt huvudmannaskap. Brist på platser med kommunalt huvudmannaskap innebär ett ökat behov av platser i privat regi enligt lagen om valfrihetssystem, LOV. Majoriteten av de privata utförarna som finns i stadens valfrihetssystem har avtal även med andra kommuner. Det innebär risk för konkurrenssituation, som bl a kan komma att påverka ersättningsnivåer och därmed stadens kostnader. Kommunen bör sträva efter att öka andelen boenden med kommunalt huvudmannaskap, för att få bättre kontroll över antal platser och kostnader.

Det är oerhört angeläget att alla berörda förvaltningar samarbetar kring markanvisningar och byggnadsprojekt så att vård- och omsorgsboende prioriteras, särskilt i större stadsutvecklingsområden där platser för VOB kan reserveras i ett tidigt skede. Information och förankring av byggnadsprojekten bör ske på ett tidigt stadium. Om projekten är väl planerade och anpassade till omgivningen leder det till en snabbare process. Samråd med olika pensionärsorganisationer är ett måste.

Detaljutformningen av lägenheter och gemensamma utrymmen i vård- och omsorgsboenden behöver baseras på forskning och dokumenterad erfarenhet, inte minst vad avser boende med demensinriktning.

Åtgärder för de seniorer som bor i ordinära bostäder

Det är viktigt att staden engagera sig brett i boendesituationen för alla 65+ inklusive seniorbostäder, trygghetsboende/mellanboende och aktivitetscenter. Där behövs en särskild plan.

Behovet av att flytta från ordinärt boende, till t ex seniorbostad eller vård- och omsorgsboende, beror bl a på hur tillgänglig den befintliga bostaden är och om det finns möjlighet att åtgärda ev bristande tillgänglighet med generella åtgärder, bostadsanpassning och hjälpmedel. Äldre personer som bor i tillgängliga ordinära bostäder behöver inte flytta lika tidigt till ett vård- och omsorgsboende som de som bor i en bostad med dålig tillgänglighet.

KPR har i yttrande i maj 2024 till Äldreboendeplanen 2025, stött förslag gällande boende för äldre i stort, som framfördes i den planen. Dessa förslag är fortfarande aktuella:

- Kartlägga hur äldre bor idag och hur många som bor med dålig tillgänglighet/utan hiss.
- Inventera stadens befintliga bostadsbestånd avseende tillgänglighet och användbarhet för äldre, och möjligheterna att förbättra ev bristande tillgänglighet. Detta arbete har påbörjats i allmännyttan.
- Utredda möjligheten att låta vissa bostadsanpassningsåtgärder vara kvar när en person flyttar, och sedan förmedla lägenheten vidare till en ny person med samma behov.
- Utredda ett system med förturer så att tillgängliga lägenheter och seniorbostäder går till dem som har störst behov av en tillgänglig bostad.
- Införa boendelotsar, som ger råd och stöd vid flytt till en mer tillgänglig bostad.

Vid nyproduktion av både ordinära bostäder och särskilda seniorbostäder bör det beaktas att de nya byggreglerna och kommande ändringar av ombyggnadsreglerna riskerar att leda till sämre tillgänglighet än tidigare byggregler. Stadens planerare behöver ha beredskap för nya rutiner då regelverken förändras. En äldrekonsekvensbeskrivning behöver göras i alla detaljplaner för bostadsprojekt oavsett storlek.

Det har på sistone konstaterats att det finns nybyggda hyreslägenheter i Stockholm som står outhyrda. En möjlighet som skulle kunna prövas är att staden öppnar för högre bostadsbidrag till äldre personer med nedsatt rörelseförmåga som bor i en otillgänglig bostad och som behöver flytta till en sådan bostad med hög tillgänglighet.

Stockholm 2025-10-14

Kommunstyrelsens pensionärsråd, KPR